

ความขัดแย้งในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งผลกระทบจากการสร้างเขื่อน ของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

MEKONG WATER MANAGEMENT IN THAILAND ON CONFLICT IMPACTS OF CHINA'S DAM: A CASE STUDY IN MUKDAHAN PROVINCE

นิยารินทร์ สกุณภัทร์เทศิน¹

บทคัดย่อ

จากการศึกษา การบริหารจัดการลำน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ 2) ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร 3) ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมุกดาหาร 4) ผู้บังคับการหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขงจังหวัดมุกดาหาร 5) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโป และ 6) ตัวแทนประชาชนผู้มีอาชีพหรือเกี่ยวข้องกับลำน้ำโขง จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีปัญหาดังนี้ 1.1) พันธุ์ปลาในแม่น้ำโขงลดลง 1.2) การขึ้นลงของน้ำโขงผิดปกติ 1.3) ตลิ่งพัง 1.4) การปลูกฝักริมฝั่งโขงไม่สามารถดำเนินการได้ 1.5) การสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในหน้าแล้งต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 1.6) การเลี้ยงปลาในกระชังลดลง 1.7) การหาปลาได้น้อยลง 1.8) การขนส่งยาเสพติดง่ายขึ้น 1.9) ประชาชนหันไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และ 1.10) ขนบ-ธรรมเนียมประเพณีของชุมชนบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป 2) แนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีแนวทางดังนี้ 2.1) ควรมีการเพาะเลี้ยงปลาในแม่น้ำโขงที่อาจจะสูญพันธุ์เพื่อรักษาพันธุ์ปลาและขยายพันธุ์ปลา 2.2) ควรประสานกับจังหวัดเชียงรายเพื่อประชาสัมพันธ์การขึ้นลงผิดปกติของน้ำโขงให้ประชาชนทราบทางสื่ออย่างหลากหลาย 2.3) ควรมีการสำรวจสถานที่ที่ตลิ่งจะพังและจัดทำงบประมาณมาสร้างเขื่อนกันตลิ่ง 2.4) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดใหม่ที่ใช้ใช้น้ำน้อย 2.5) ควรกำหนดพื้นที่การเพาะปลูก

¹อาจารย์ประจำ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

และลดการทำนาปรัง 2.6) ควรส่งเสริมให้เลี้ยงปลาในกระชังชนิดใหม่ที่ไม่นื้อค้ำน้ำ 2.7) ควรเปลี่ยนจากการทำประมงเพื่อการค้ามาเป็นการทำประมงเพื่อการท่องเที่ยว 2.8) มีการ อนุรักษ์ด้านยาเสพติดอย่างจริงจังและยั่งยืน ภายใต้คำขวัญ “คนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ให้อยู่เมืองมุกดาหาร” 2.9) รัฐควรหาอาชีพมาส่งเสริมประชาชนให้มีรายได้ และ 2.10) ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมประเพณีให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 3.1) ควรเปิดการเจรจากับรัฐบาลจีนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีน และขอความร่วมมือจีนในการแจ้งให้ไทยทราบถึงวันเวลาปิด เปิดเขื่อน- 3.2) ควรปรึกษารื้อถอนประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3.3) ควรเจรจากับรัฐบาลลาวเพื่อร่วมสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงร่วมกัน 3.4) จังหวัดมุกดาหารควรปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรที่อาศัยน้ำจากลำน้ำโขงมาเป็นการทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อย และ 3.5) จังหวัดมุกดาหารควรปรับเปลี่ยนมาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสตร์

คำสำคัญ: การจัดการ ประสิทธิภาพ ผู้นำ องค์การ ความขัดแย้ง

Abstracts

The study of the Mekong River Basin Management in Thailand on the Conflicts

of the Impacts of China's Dams A Case Study at Mukdahan Province were to 1) study the problems of the Mekong River basin management in Thailand on the conflicts from the impact of dam construction in China 2) study the Mekong River basin management in Thailand on conflicts from the impact of dam construction in China and 3) study policy recommendations for Mekong River basin management on the conflicts of China's dam construction. Using qualitative method target group 1) Director of the Department of Water Resources 2) Governor of Mukdahan Province 3) Director of Mukdahan Provincial Disaster Prevention and Mitigation. 4) Commander of the Peace Corps along the river 5) Prime Minister of Napo Provincial Administrative Organization and 6) 5 people representative of the occupation or related to the Mekong River.

The study found that: 1) The problem of Mekong River basin management in Thailand on conflicts from the impact of dam construction in China. Case study at Mukdahan province has shown the following problems: 1.1) Mekong fish species decline 1.2) Mekong waterfall abnormalities 1.3) Bank erosion 1.4) Mekong river vegetation can't be processed 1.5) Pumping 1.6) Fish farming in cages decreased. 1.7) Less fishing. 1.8) Easier transportation of drugs. 1.9) People

turned to gambling and 1.10) tradition Some communities want to change 2) Guidelines for Mekong River Basin Management in China Case study at Mukdahan province. The following guidelines. 2.1) There should be fish culture that could be extinct in the Mekong River to preserve and propagate fish. 2.2) Should coordinate with Chiang Rai to promote the abnormal fluctuation of the Mekong to the media. 2.3) Should explore the place where the bank will break down and budget to make dams on the banks. 2.4) Should encourage farmers. Grow new plants using less water. 2.6) It should be encouraged to raise fish in new cages that do not water. 2.7) It should be changed from commercial fishing to fishery for tourism. 2.8) There is a serious drug campaign. 2.9) The state should find a career to promote people to earn income, and 2.10) Should change the pattern of activities. The case to suit the dynamics of the river. 3) Policy Recommendations for Mekong River Basin Management on the Conflicts of China's Impact on Dams. 3.1) It is advisable to open negotiations with the Chinese government to clarify the impact of China's dam construction. 3.2) Should consult with the countries affected by the Chinese dam to find solutions to the problem together. 3.3) Should negotiate

with the Lao government. 3.4) Mukdahan province should adjust the farming of water from the Mekong River to agriculture with less water and 3.5) Mukdahan should changed to a city of Buddhist tourism

Keywords: Management; efficiency; leader; organization; Conflict

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 10 ของโลก มีความยาว 4,909 กิโลเมตรไหลผ่าน ประเทศ จีน พม่า ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม มีต้นกำเนิดจากภูเขาหิมะบนที่ราบสูงทิเบต ส่วนใหญ่จะรับน้ำมาจากการละลายของภูเขาน้ำแข็ง เช่น เทือกเขาหิมาลัย ภูเขาจีฟู เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งจะรับน้ำจากลำน้ำสาขาต่างๆ ซึ่งจะเรียงรายอยู่ทางตอนล่างของลำน้ำโขงและไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ที่ปากน้ำเวียดนาม รวบรวม ๑ ครั้งหนึ่งของแม่น้ำโขงอยู่ในประเทศจีนที่เรียกว่าแม่น้ำล้านช้างหรือหลานซางเจียง ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงประชาชนกว่า 60 ล้านคน แม่น้ำโขงเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนตลอดสองฝั่งแม่น้ำโขง (ธรรมพันธุ์ และคณะ 2556)

รัฐบาลจีนมีแผนสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงจำนวน 28 แห่ง โดยเป็นเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า 8 แห่ง ปัจจุบันสร้างเสร็จแล้ว 6 เขื่อน คือ เขื่อนม่านวาน (Manwan) เขื่อนต้าเฉาซาน (Dachaochan) เขื่อนจิงฮอง (Jinghong) เขื่อนเสี่ยววาน (Ziaowan)

เชื่อนนัวซาตู (Nuozhadu) และเชื่อนกงกว่อเฉียว (Gongguoqiao) กำลังก่อสร้าง เชื่อนกันลันปา (Ganlanba) และเชื่อนเมงซง (Mengsong) เชื่อนเหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำ รองรับความต้องการบริโภคพลังงานที่เพิ่มขึ้นภายในของจีนเอง และส่งออกไปขายยังประเทศเพื่อนบ้าน มีความกังวลต่อผลกระทบของเชื่อนของจีน และกระแสต่อต้านจากกลุ่มต่างๆ ปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ในบรรดา 5 ประเทศที่อยู่ใต้แม่น้ำโขงลงไปในนั้น ภาคประชาสังคมและเครือข่าย NGOs ของไทยมีการเคลื่อนไหวที่โดดเด่นและมีบทบาทอย่างมากในการวิพากษ์วิจารณ์จีนและปกป้องแม่น้ำนานาชาติสายนี้ วิกฤติน้ำท่วมในปี พ.ศ.2551 และวิกฤติภัยแล้งในปี พ.ศ.2553 ที่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงต้องประสบนั้น ส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างประเทศต้นน้ำและท้ายน้ำทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นอีกครั้ง การพัฒนาเพียงฝ่ายเดียวและการเปิดเผยข้อมูลอย่างจำกัดของรัฐบาลจีนเกี่ยวกับการทำงานของเชื่อน เป็นสาเหตุหลักที่สร้างความไม่พอใจให้กับชุมชนท้ายน้ำอย่างมาก ท่ามกลางความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำร่วมกันนั้น

การสร้างเชื่อนของจีนบนแม่น้ำโขงมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงของมนุษย์ในหลายมิติด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เนื่องจากทำให้ชาวประมงริมฝั่งสูญเสียรายได้จากการจับปลา ความมั่นคงทางอาหาร เนื่องจากทำให้ผู้คนขาดแหล่งอาหารหลัก ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมจากการผันผวนของระบบนิเวศโดยรวม ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลต่อความมั่นคงของผู้คนและชุมชนที่อาศัยแม่น้ำโขง ในการดำรงชีวิตโดยตรง และความขัด

แย้งที่ปรากฏขึ้นเป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชุมชนที่ได้รับผลกระทบกับฝ่ายจีน ในระยะยาวการต่อต้านจีนในกรณีของเชื่อนบนแม่น้ำโขงนี้มีแนวโน้มจะขยายตัวในวงกว้างและความรู้สึกร่วมเช่นนี้ย่อมส่งผลต่อความมั่นคงทางสังคมโดยรวม เมื่อชาวจีนต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้คนตามลำน้ำโขงตอนล่างมากขึ้น

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องศึกษาการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเชื่อนของจีน โดยศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขง ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขง และศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงเพื่อให้ไทยสามารถบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเชื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเชื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเชื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษา คือ ปัญหาความขัดแย้งการบริหารจัดการลุ่ม

น้ำโขง แนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขง และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีพื้นที่ในการศึกษาคือจังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้จัดทำได้รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร รายงาน และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมุกดาหาร ผู้บังคับการหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขงจังหวัดมุกดาหาร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร และตัวแทนประชาชน วิเคราะห์สรุปข้อมูล และนำเสนอเป็นความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อสังเกตปัญหาการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน
2. ได้ข้อสังเกตแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน
3. ได้ข้อสังเกตเพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ 2) ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร

- 3) ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมุกดาหาร 4) ผู้บังคับการหน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขงจังหวัดมุกดาหาร 5) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโป 6) ตัวแทนประชาชนผู้มีอาชีพหรือเกี่ยวข้องกับลำน้ำโขง จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบตามจุดประสงค์ของการศึกษา

การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบที่กำหนด
3. ให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบให้คำแนะนำ
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของถ้อยคำ
5. ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่แนะนำมา
6. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใน 2 ส่วน เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร ผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดมุกดาหาร ผู้บังคับการหน่วยเรือกู้รักษาความสงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขงจังหวัดมุกดาหาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาโง่งและตัวแทนประชาชนผู้มีอาชีพหรือเกี่ยวข้องกับลำน้ำโขง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ อริยปรัชญา และคณะ (2555) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ของผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของเขื่อนกันแม่น้ำโขงในประเทศจีนต่อจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิเคราะห์ พบว่า ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่นอนว่าการสร้างเขื่อนที่จีนมีผลกระทบต่อระดับน้ำและปริมาณน้ำหรือไม่ ค่าสถิติต่าง ๆ และกราฟซึ่งคำนวณจากข้อมูลดิบชี้ให้เห็นว่า ระดับน้ำปริมาณน้ำ ทิศทางน้ำในชุดปี ปี ค.ศ.1965 ค.ศ. 1970 ค.ศ.1975 ค.ศ.1980 และปี ค.ศ.1985 เมื่อเทียบกับชุดปี ค.ศ. 1987 ค.ศ.2004 ค.ศ.2009 และ ค.ศ.2010 เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการกระจายของน้ำตามฤดูกาล ผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ การประมง การเกษตร และวิถีชีวิต ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1986 และ 2010 ที่เชียงแสน และที่โขงเจียม จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ไม่น่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากระดับ และปริมาณน้ำ ทิศทางน้ำ หรือการสร้างเขื่อนในประเทศจีน แต่ถ้าเกิดจากเขื่อนในจีน เขื่อนในจีนก็เป็นเพียงปัจจัยหนึ่ง อาจเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศ การจับปลามากไป หรือการใช้วนตลิ่ง อย่างไรก็ดีตาม ได้มีพัฒนาการที่น่ากังวลในปัจจุบันคือประเทศริมฝั่งรวมทั้งจีนได้มีแผนที่จะสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงทั้งในแม่น้ำโขงและในแม่น้ำสาขา เพื่อการไฟฟ้า และการชล

ประทานจำนวนมากในช่วง 20 ปีข้างหน้า งานวิจัยนี้จึงได้ให้ข้อเสนอแนะหลายประการรวมทั้งงานวิจัยที่ควรทำเพิ่มเติมเพื่อเป็นมาตรการป้องกัน ที่เป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบ และนำไปสู่ข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้น้ำแม่น้ำโขงระหว่างประเทศริมฝั่งในอนาคต

รจนา คำดีเกิด (2554) ได้ศึกษาความตื่นตัวด้านสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี จากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนบ้านกุ่ม พบว่า คนกลุ่มน้ำโขงจังหวัดอุบลราชธานีมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำโขงเป็นอย่างมาก มีการสื่อสารเรื่องเขื่อนในหลายรูปแบบ มีความตื่นตัวด้านสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนบ้านกุ่ม ใน 3 ลักษณะ คือ เพิกเฉย คัดค้าน และยอมรับเขื่อน มีความตื่นตัวในรูปแบบต่าง ๆ คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน การแสดงออกต่อสาธารณะ การสอบถามข้อมูลจากภาครัฐ การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนที่เคยได้รับผลกระทบเรื่องเขื่อน การศึกษาดูงาน และการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อความตื่นตัวดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาครัฐ บริษัทเอกชน นักพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ชุมชนที่เคยมีบทเรียนเรื่องเขื่อน และสื่อต่าง ๆ และปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน การประเมิน ผลประโยชน์และผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของชุมชน การรับรู้และความเชื่อมั่นในสิทธิของชุมชน รวมทั้งการตัดสินใจรับข้อมูลของคนในชุมชนด้วย นอก

จากนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ 1) ความเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชนของชาวบ้านมีนิยามที่ต่างจากนักวิชาการ เป็นความเข้าใจที่เกิดจากความกังวลห่วงหาพันต่อทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 2) ความคิดเห็นในเรื่องเชื่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบส่งเสริมความรู้เดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปจากความรู้เดิมก็ได้ 3) ความขัดแย้งทางความคิดของชาวบ้านในเรื่องเชื่อม เป็นผลมาจากความขัดแย้งของแนวคิดการพัฒนา 2 กระแสที่มาปะทะกันคือกระแสการพัฒนาที่มาจากแนวคิดทำให้ทันสมัย กับกระแสการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืน 4) ความตื่นตัวในเรื่องสิทธิชุมชนกรณีเชื่อมบ้านกุ่มไม่ได้สัมพันธ์กับระดับการศึกษาแต่สัมพันธ์กับความรักและความหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน 5) ความตื่นตัวด้านสิทธิชุมชนของชาวบ้านต่อเชื่อมบ้านกุ่ม มีผลในทางจิตวิทยา หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐต่างปฏิเสธถึงการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ 6) การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเชื่อมบ้านกุ่มเป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่ โดยรัฐจะต้องมีความรอบคอบต่อระเบียบวิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายและให้ความสำคัญกับภาคประชาชนมากขึ้น ในส่วนของประชาชนก็ควรเรียนรู้วิธีรับมือกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐที่จะเข้ามากระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือก่อนที่จะมีโครงการใด ๆ ของรัฐซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชุมชน ควรประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทางสังคม และจัดให้มีการให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเสียก่อน ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ เจ้าหน้าที่รัฐต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ต้องทำการผสานประโยชน์ของฝ่ายต่าง ๆ ให้

ได้ก่อนที่จะเกิดข้อตกลงในการทำโครงการใด ๆ ในส่วนของประชาชน ควรใส่ใจค้นหาข้อมูลกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เพื่อรู้เท่าทันถึงประโยชน์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้น ในกรณีที่เกิดความคลุมเครือของข้อมูล ประชาชนควรใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลจากฝ่ายต่าง ๆ พิจารณาด้วยเหตุและผลไม่หลงเชื่อข้อมูลที่มามีที่มาไม่ชัดเจน นักพัฒนาเอกชนควรให้ข้อมูลที่แท้จริง ไม่โอ้อวดแกล้งชาวบ้าน และควรร่วมมือกันกับภาครัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาถูกต้อง ความขัดแย้งระหว่างนักพัฒนาเอกชนและภาครัฐในปัจจุบันทำให้การพัฒนาเป็นเสมือนทางสองแพร่ง หากทั้งสองภาคส่วนเปิดใจและประนีประนอมกันมากขึ้น การพัฒนาก็จะดำเนินต่อไปได้ภายใต้ความยั่งยืน

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีปัญหาดังนี้ 1) พันธุ์ปลาในแม่น้ำโขงลดลง 2) การขึ้นลงของน้ำโขงผิดปกติ 3) ตลิ่งพัง 4) การปลูกผักริมฝั่งโขงไม่สามารถดำเนินการได้ 5) การสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในหน้าแล้งต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 6) การเลี้ยงปลาในกระชังลดลง 7) การหาปลาได้น้อยลง 8) การขนส่งยาเสพติดง่ายขึ้น 9) ประชาชนหันไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และ 10) ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป
2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้าง

เขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีแนวทางดังนี้ 1) ควรมีการเพาะเลี้ยงปลาในแม่น้ำโขงที่อาจจะสูญเสียพันธุ์เพื่อรักษาพันธุ์ปลาและขยายพันธุ์ปลา 2) ควรประสานกับจังหวัดเชียงรายเพื่อประชาสัมพันธ์การขึ้นลงผิดปกติของน้ำโขงให้ประชาชนทราบทางสื่ออย่างหลากหลาย 3) ควรมีการสำรวจสถานที่ที่ตลิ่งจะพังและจัดหางบประมาณมาทำเขื่อนกันตลิ่ง 4) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดใหม่ที่ใช้ใช้น้ำน้อย 5) ควรกำหนดพื้นที่การเพาะปลูก และลดการทำนาปรัง 6) ควรส่งเสริมให้เลี้ยงปลาในกระชังชนิดใหม่ที่ไม่ใช้น้ำ 7) ควรเปลี่ยนจากการทำประมงเพื่อการค้ามาเป็นการทำประมงเพื่อการท่องเที่ยว 8) มีการรณรงค์ด้านยาเสพติดอย่างจริงจังและยั่งยืน ภายใต้คำขวัญ “คนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ให้อยู่เมืองมุกดาหาร” 9) รัฐควรหาอาชีพมาส่งเสริมประชาชนให้มีรายได้ และ 10) ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมประเพณีให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ควรเปิดการเจรจากับรัฐบาลจีนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีน และขอความร่วมมือจีนในการแจ้งให้ไทยทราบถึงวันเวลาปิด-เปิดเขื่อน 2) ควรปรึกษารื้อถอนประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3) ควรเจรจากับรัฐบาลลาวเพื่อร่วมสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงร่วมกัน 4) จังหวัดมุกดาหารควรปรับเปลี่ยนการทำเกษตรที่อาศัยน้ำจากลำน้ำโขงมาเป็นการทำเกษตรที่ใช้ใช้น้ำน้อย 5) จังหวัดมุกดาหาร

ควรปรับเปลี่ยนมาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสตร์

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีปัญหาดังนี้ 1) พันธุ์ปลาในแม่น้ำโขงลดลง 2) การขึ้นลงของน้ำโขงผิดปกติ 3) ตลิ่งพัง 4) การปลูกผักริมฝั่งโขงไม่สามารถดำเนินการได้ 5) การสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในหน้าแล้งต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 6) การเลี้ยงปลาในกระชังลดลง 7) การหาปลาได้น้อยลง 8) การขนส่งยาเสพติดง่ายขึ้น 9) ประชาชนหันไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และ 10) ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป การที่พบปัญหาเช่นนี้เกิดจากการปิด-เปิดเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าของจีน หากจีนไม่เปิดเขื่อนน้ำในแม่น้ำโขงจะลดลงอย่างรวดเร็ว หากจีนเปิดเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าน้ำในแม่น้ำโขงจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและไหลเชี่ยว ทำให้เกิดน้ำท่วมตลิ่งพัง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนคือปลาไม่สามารถวางไข่ได้เพราะเขื่อนมีความสูงมาก โดยเฉพาะเขื่อนเสียวหวาน มีความสูงถึง 292 เมตร และเขื่อนนั่วจาดู มีความสูง 291 เมตร ปลาไม่สามารถผ่านเขื่อนไปวางไข่ที่ต้นน้ำโขงแบบเดิมได้นอกจากนี้ การที่น้ำโขงเพิ่มและลดอย่างรวดเร็วทำให้ปลาไม่สามารถวางไข่ตามลำน้ำสาขาได้ จึงทำให้ปลาในลำน้ำโขงลดลง และส่งผลไปยังปัญหาด้านอื่นๆ เช่น การประมง การปลูกผักริมฝั่งน้ำโขง

การปลูกพืชโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า การเลี้ยงปลาในกระชัง ตลอดจนปัญหาสาหร่ายและอับอายมุขดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thai Publica (2555, ออนไลน์) ที่กล่าวถึงผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีนว่าการสร้างเขื่อนของจีนทำให้การไหลของน้ำโขงเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง บนพื้นที่เหนือเขื่อน อัตราการไหล ระดับน้ำและความแปรปรวน จะเปลี่ยนแปลง และการกักเก็บน้ำของเขื่อนจะทำให้ น้ำท่วมริมตลิ่งโขงถาวร ซึ่งจะทำลายระบบนิเวศย่อยและพื้นที่เกษตรริมฝั่งทั้งหมด รวมถึงปิดกั้นเส้นทางอพยพของปลาด้วย สำหรับพื้นที่ใต้เขื่อน จะเกิดความแปรปรวนของกระแสน้ำอย่างรุนแรง และรวดเร็ว ความแปรปรวนนี้จะส่งผล ต่อการประมง การอพยพและวงจรชีวิตปลา ปริมาณตะกอน และการกัดเซาะตลิ่งที่รุนแรงมากขึ้น และสอดคล้องกับความเห็นของศุภานัน ธรรมจันทร์ และคณะ (2556, หน้า 1-2) ที่กล่าวว่า ผลกระทบจากการพัฒนาในกลุ่มแม่น้ำโขงโดยการระเบิดแก่งและสร้างเขื่อน คือ 1) ผลกระทบด้านระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พันธุ์ปลาในแม่น้ำโขง ทิศทางการไหลของน้ำ การขึ้นลงของน้ำและการพังทลายของตลิ่ง 2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การเกษตรริมฝั่งโขงอาชีพประมง และการร่อนทองคำ และยังสอดคล้องกับมูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ (2560, ออนไลน์) ที่กล่าวว่า ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีน ได้ส่งผลกระทบข้ามพรมแดน ทั้งต่อระบบอุทกวิทยา ระบบนิเวศ การประมง และชุมชนที่พึ่งพาแม่น้ำโขงนับพันชุมชน โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ของการไหลของแม่น้ำตามฤดูกาล และผลิตผลด้านการ

ประมง รายงานการวิจัยของคณะกรรมการแม่น้ำโขงเมื่อปี 2547 ชี้ว่า การสร้างเขื่อนไม่ว่าจะเพื่อการชลประทาน ผลิตกระแสไฟฟ้า หรือควบคุมอุทกภัย ถือเป็น “ภัยคุกคามอันใหญ่หลวงต่ออนาคตการประมง และการดำรงอยู่ของพันธุ์ปลาในกลุ่มแม่น้ำโขง” นอกจากนี้ รายงานเมื่อปี 2550 ของคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติกัมพูชา และศูนย์วิจัยปลาของโลก หรือ World Fish Center ชี้ว่า การสูญเสียด้านประมงในกลุ่มแม่น้ำโขงแม้จะเพียงเปอร์เซ็นต์น้อยนิด แต่มันหมายถึงปลาจำนวนนับพันต้นและเงินตราหลายล้านดอลลาร์ที่ได้จากการประมง และหมายถึงการคุกคามด้านความมั่นคงทางอาหารและรายได้ของประชาชนผู้มีวิถีชีวิตพึ่งพาแม่น้ำโขง ผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมเกียรติ อริยปรัชญา และคณะ (2555, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงในประเทศจีนต่อจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ส่งผลกระทบด้านระบบนิเวศน์ การประมง การเกษตร และวิถีชีวิต

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงของไทยบนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบว่า มีแนวทางดังนี้ 1) ควรมีการเพาะเลี้ยงปลาในแม่น้ำโขงที่อาจจะสูญพันธุ์เพื่อรักษาพันธุ์ปลาและขยายพันธุ์ปลา 2) ควรประสานกับจังหวัดเชียงรายเพื่อประชาสัมพันธ์การขึ้นลงผิดปกติของน้ำโขงให้ประชาชนทราบทางสื่ออย่างหลากหลาย 3) ควรมีการสำรวจสถานที่ที่ตลิ่งจะพังและจัดหางบประมาณมาทำเขื่อนกั้นตลิ่ง 4) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดใหม่ที่ใช้น้ำน้อย 5) ควรกำหนดพื้นที่

การเพาะปลูก และลดการทำนาปรัง 6) ควรส่งเสริมให้เลี้ยงปลาในกระชังชนิดใหม่ที่ไม่รื้อคันน้ำ 7) ควรเปลี่ยนจากการทำประมงเพื่อการค้ามาเป็นการทำประมงเพื่อการท่องเที่ยว 8) มีการรณรงค์ด้านยาเสพติดอย่างจริงจังและยั่งยืน ภายใต้คำขวัญ “คนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ให้อยู่เมืองมุกดาหาร” 9) รัฐควรหาอาชีพ มาส่งเสริมประชาชนให้มีรายได้ และ 10) ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมประเพณีให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง การที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ให้ข้อมูลมองว่าปัญหาที่เกิดผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกั้นลำน้ำโขงของจีนจะต้องหาวิธีเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้สามารถดำรงชีวิตได้ โดยการเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพหาพืชอื่นที่ให้ผลผลิตสูงมาปลูกทดแทน หาพันธุ์ปลาอื่นที่ไม่รื้อคันน้ำมาเลี้ยงในกระชังทดแทน และอื่นๆ

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการ กลุ่มน้ำโขง บนความขัดแย้งจากผลกระทบการสร้างเขื่อนของจีน กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร พบข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ควรเปิดการเจรจา กับรัฐบาลจีนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีน และขอความร่วมมือเงินในการแจ้งให้ไทยทราบถึงวันเวลาปิด-เปิดเขื่อน 2) ควรปรึกษาหารือกับประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของจีนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3) ควรเจรจากับรัฐบาลลาวเพื่อร่วมสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงร่วมกัน 4) จังหวัดมุกดาหารควรปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรที่อาศัยน้ำจากลำน้ำโขงมาเป็นการทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อย 5) จังหวัดมุกดาหารควรปรับเปลี่ยนมาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสตร์ จากข้อเสนอแนะเชิง

นโยบายดังกล่าวจะเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลต้องการแก้ไข ปัญหาในระยะยาวอย่างยั่งยืน เพราะไม่มีทางจะห้ามจีนไม่ให้สร้างเขื่อนได้ ทุกประเทศที่ได้รับผลกระทบควรที่จะร่วมมือกันหาทางแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธี หากต่อต้านจีนก็มีแต่จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับผู้บริหารจนถึงระดับปฏิบัติการควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มน้ำโขงให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

2. รัฐบาลควรปรับกลยุทธ์ในการบริหารจัดการกลุ่มน้ำโขงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามผลการศึกษา

จังหวัดมุกดาหารควรปรับกลยุทธ์ในการบริหารจัดการกลุ่มน้ำโขงให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผลกระทบต่อประเทศไทย จากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของจีนในทุกบริบท เพื่อสามารถนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มน้ำโขงให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาประเทศ

2. ควรศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขง

3. ควรศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ในทุกๆ ด้าน เช่นสภาพแวดล้อมการวางไข่ของปลา วิถีชีวิตของชุมชน ตามกลุ่มน้ำโขง ที่ได้รับ

ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขง เป็นต้น พื้นที่และโครงการต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้
 4. ควรนำผลการศึกษานี้ไปต่อยอดโดยการประ เติมขึ้น
 ยุคนี้ใช้กับงานพื้นที่อื่นๆ และปรับตามบริบทของ

บรรณานุกรม

- กระทรวงต่างประเทศ. (2555). โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง. เข้าถึงได้
 จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/world/7/25327-โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง.html>. เข้าถึงเมื่อ 21 มีนาคม 2561.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). กระตุ้มถามด่วน เรื่อง การตรวจสอบผลกระทบและประสาน
 ความร่วมมือกับประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงอย่างเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาในระดับน้ำใน แม่น้ำโขงลดลงผิดปกติ.
 เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/72428>. เข้าถึงเมื่อ 21 มีนาคม 2561.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.. (2555). กระตุ้มถาม นายกรัฐมนตรี เรื่อง ปัญหาผลกระทบที่ประเทศ
 ไทยได้รับจากการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง. เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/60455>. เข้าถึงเมื่อ 21 มีนาคม 2561.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.. (2555). กระตุ้มถาม เรื่อง ปัญหาผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการ
 สร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงผิดปกติ. เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/bitstream/handle/lirt/71844/000000000103332.pdf?sequence=1>. เข้าถึงเมื่อ 21 มีนาคม 2561.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.. (2555). ข้อเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้ง
 คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาวิกฤตการณ์แม่น้ำโขงแห่งขอ.สำนักงานเลขาธิการสภา
 ผู้แทนราษฎร. เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/19828>. เข้าถึงเมื่อ 21
 มีนาคม 2561.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.. (2555). ประกาศสภาผู้แทนราษฎร เรื่อง ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญ
 พิจารณาศึกษาปัญหาวิกฤตการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดต่ำลง. เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/141205>. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2561.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิต. (2555). กฟผ. เซ็น MOU ซื้อไฟฟ้าจากจีน. เข้าถึงได้จาก <http://www.moneychannel.co.th/Menu6/NewsUpdate/tabid/89/newsid491/17668/Default.aspx>. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2561.
- กอบกุล ราชะนาคร. (2541). กฎหมายกับการจัดการทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง ในโครงการศึกษาการจัดการ
 ทรัพยากรในลุ่มน้ำโขงไทย-ยูนาณ : ภาคเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ
 ไทยร่วมกับ ศูนย์เศรษฐกิจและเทคโนโลยีมนทลยูนาณ.
- กัมปนาท ภักดีกุล และชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2549). เขื่อน-ถนน: การพัฒนา และโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ:
 มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์.

- เขียน อธิวิทย์. (2549). *ความร่วมมือไทย-จีนด้านการพัฒนาแถบลุ่มแม่น้ำโขงในจีนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. (2549). *คำให้การของคนทำนน้ำ*. กรุงเทพฯ: วนิดา เพรส.
- จันทร์ สินศุภฤกษ์. (2547). *กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2511). *กฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกัมปนาท ภักดีกุล (บรรณาธิการ). (2551). *สาละวิน แม่น้ำโขง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครพงษ์ คำคุณ (บรรณาธิการ). (2549). *แม่น้ำโขง : จากต้าจู ล้านช้าง ตอนเลรม ถึง ก้าวล่อง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. *ผลกระทบของการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขง*. เข้าถึงได้จาก <http://board.lru.ac.th/index.php?topic=453.0>. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2561.
- ผกาพรรณ จุฬามณี. (2547). *ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ.
- พรพิมล ตรีโชติ และคณะ. (2541). *รายงานการวิจัย เรื่อง สืบเสาะเศรษฐกิจ: ความเป็นจริงและ ผลกระทบ*. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา.
- พันธกานต์ อินต๊ะมูล และคณะ. (2555). *“เขื่อนแม่น้ำโขง” ยักษ์ร้ายในคราบตัวตลก*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีระพจน์ รัตนมาลี. (2549). *เขื่อนกับแม่น้ำโขง : ทางเลือกและทางรอด*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราทางสังคมศาสตร์.
- มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ. (2560). *เขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลักตอนล่าง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.terraper.org/web/th/key-issues/lower-mekhomg-mainstream-andtributary-dams>. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2560.
- รจนา คำดีเกิด. (2554). *การศึกษาความตื่นตัวด้านสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี จากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนบ้านกุ่ม*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- รจนา คำดีเกิด. (2555). *รายงานการศึกษาปัญหาวิกฤตการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำโขงลดต่ำลง*. เข้าถึงได้จาก <http://dl.parliament.go.th/handle/lirt/77941>. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2560.
- วรรณพร ความสุข. (2548). *ผลกระทบของการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการไหลของน้ำท่าในแม่น้ำโขงตอนล่าง*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

- วาทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2553). ทฤษฎีอธิปไตยเหนือดินแดนอันจำกัด (Theory of Restricted Territorial Sovereignty) กับปัญหาข้ามพรมแดนสมัยใหม่ ในกรณีโครงการเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีน. *International Journal of East Asian Studies*, 15(2), 51-71.
- วิลาวัลย์ สุทธิวาหนฤพุฒิ. (2541). ความรับผิดชอบต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำของรัฐริมฝั่งบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง : ศึกษากรณีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่. กรุงเทพฯ :
- ศุภานัน ธรรมจันทร์ และคณะ. (2556). *Transcript of ผลกระทบจากการพัฒนาในลุ่มแม่น้ำโขงผลกระทบจากการพัฒนาในลุ่มแม่น้ำโขง*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพงศ์ ชูมาก. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน : ทศวรรษ 2533 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงศ์ ชูมาก. (2548). *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ อริยปรัชญา และคณะ. (2555). การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงในประเทศจีนต่อจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุทิน สายสงวน. (2551). ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีนและญี่ปุ่น. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*. 25(1). เมษายน-กันยายน 2551.
- อาคม. (3 เมษายน 2550). เขื่อนแม่น้ำโขง การยึดครองผลประโยชน์เบ็ดเสร็จของจีน. เข้าถึงได้จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/akom/2007/04/03/entry-1>.
- อักรพงษ์ คำคูน. (2549). ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง *The Mekong delta : แผ่นดิน ผืนน้ำ ผู้คน ประวัติศาสตร์ และ ทรัพยากร*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- อภิญา วิทยานุกรณ์. (2553). ผลกระทบทางสังคมจากเขื่อนแม่น้ำโขงตอนบนในประเทศจีน พื้นที่อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- Antaseeda, Poona. (2545). "Upstream Power Play". *Bangkok Post Perspective*, 22 December. Appendix 1: Letter to the Chinese Government and Appendix 2: Third Complaint to the Chinese Government. In *Two important Lessons from Mekong Mainstream Dams in China*.
- Bangkok Biz. (2555). จีนเชิญ 4 ขาดิตรตรวจสอบเขื่อนแม่น้ำโขง. 10 เมษายน. เข้าถึงได้จาก http://www.bangkokbiznews.com/2553/03/10/news_30485643.php?news_id=304_856438. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2561.

- Burton J. (1972). *World Society*. Cambridge: Cambridge University Press. China Launches Mekong River Flood Control Training, *China Daily*. Accessed May 19, 2561. http://www.chinadaily.com.cn/china/2553-06/20/content_9993260.htm.
- China Starts Oil Shipping via the Mekong River, Xinhua, 28 December 2549. Accessed April 11, 2561. http://news.xinhuanet.com/english/2549-12/28/content_5543924.htm.
- China, Thailand join forces on Yunnan power projects. Xinhua, July 17, 2547. Accessed May 23, 2561. http://news.xinhuanet.com/english/2547-7/17/content_1608208.htm.
- China to Build Huge Power Station on Lancang-Mekong River, Xinhua. Accessed 11 January 2561. http://news.xinhuanet.com/english/2545-01/20/content_245443.htm.
- Chung Chien-peng. "The "Good Neighbour Policy" in the Context of China's Foreign Relations." *China: An International Journal*, 7(1 (March 2552), 107-123.
- David B. Dewitt. (2536). "Introduction: The new Global Order and the Challenges of international Security" in David Dewitt, David Haglund, and John Kirton, (editors). *Building a New Global Order*. Oxford: Oxford University Press.
- Dore, John et al. (2550). "China's Energy Reforms and Hydropower Expansion in Yunnan. " *In Democratizing Water Governance in the Mekong Region*, eds. Louis Lebel, John Dore, Rajesh Daniel and Yang Saing Koma, 58. Chiang Mai: Mekong Press.
- Energy Policy and Planning Office, Ministry of Energy, Royal of Thai Government. "Thailand's Petroleum Products Trading with South China" Accessed April 29, 2561. <http://www.eppo.go.th/vrs/VRS47-01-ChinaPetro.html>.
- Events. *Foundation for Ecological Recovery*. Accessed March 22, 2555. http://www.terraper.org/events_view.php?id=3.
- Full text of Premier Wen's speech at 2nd GMS Summit. People's Daily, 5 July 2548. Accessed June 14, 2555.
- Gearoid O Tuathail, Simon Dalby and Paul Routledge. (2549). *The Geopolitics Reader*. Oxon: Routledge.
- GMS Caravan, GMS Caravan. Accessed January 25, 2555. <http://gmscaravan.multiply.com/>.
- Greater Mekong Sub-region will become a new growth pole in Asia Pacific. Free Paper, 20 May 2554. Accessed July 12, 2555. <http://www.f-paper.com/?i279689-Greater-Mekong-Sub-region-will-become-a-new-growth-pole-in-Asia-Pacific>.
- Greater Mekong Sub-region Economic Cooperation Program Fifth Meeting of the Sub-regional Investment. ADB (Minutes of Proceedings from the Working Group in Phnom Penh,

- Cambodia, 13-14 October 2548). Accessed July 12, 2561. <http://www.adb.org/gms/SIWG-5.pdf>.
- GLosny, Michael A. "Stabilizing the Backyard : Recent Developments in China's Policy Toward Southeast Asia. " In *China and the Developing World: Beijing's Strategy for the Twenty-first Century*, eds., Joshua Eisenman, Eric Heginbotham and Derek Mitchell. New York: M.E.Sharpe, 2550.
- Goh, Evelyn. *Developing the Mekong: Regionalism and Regional Security in China-Southeast Asian Relations* (Adelphi Series 387) .1st ed.UK: Routledge, 2550.
- He Shengda and Sheng Lijun. (2548). "Yunnan's Greater Mekong Sub-Region Strategy" in *ASEAN China Relations: Realities and Prospects*, eds., Saw Swee-Hock, Sheng Lijun and Chin Kin Wah. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Isan Fair. (2555). *จีนยอมเปิดเขื่อนน้ำโขงสูงขึ้น 10% รับข้อเสนอไทยตั้งเวทีแก้วิกฤติ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.isanfair.com/ViewSubject.php?did=86&sid=27>. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2561.
- Joseph S. Nye. (2550). *Understanding International Conflicts*, 6th ed. London: Longman.
- Lauterpacht. (1955). *Oppenheim's International law*. 8th ed. London: Longman.
- Lawler, Jill. (2549). *The Interaction between The Mekong River Commission and China: An Analysis of Hydropolitical Dynamics on Cooperation*. Master Thesis, Chulalongkorn University.
- Lin Teh- Chang. "Environmental NGOs and the Anti- Dam Movements in China : A Social Movement with Chinese Characteristics, " *Issues & Studies*, 43 : 4 (December 2550) : 149-184.
- Mekong Community Media Project, Mekong-Lanna Natural Resources and Culture Conservation Network*. Chiang Rai: Parbpim, July 2553.
- Mymekong.org. เม.ย. 10, 2015. *เขื่อนแม่น้ำโขงในจีน*. <http://www.mymekong.org/mymekong/?p=585>
- Nguyen Phuong Binh. (2549). "Geopolitics and Development Cooperation in the Mekong Region." In *The Mekong Arranged & Rearranged*, eds. Maria Serena I. Diokno and Nguyen Van Chinh. Chiang Mai: Mekong Press.
- Nye, J. S. Jr. (2550). *Understanding International Conflicts*. 6th ed. London: Longman.
- Osborne, Milton. (2547). *River at Risk: The Mekong and The Water Politics of China and Southeast Asia*. New South Wales: Longueville Media.
- Save KohSurin. (2555). *จีนค้นทุรันขอระเปิดแก่งคอนผีหลง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.savekohsurin.com/webboard/topic.php?topicid=63>.

- Southeast Asia Rivers Network. Mekong: Rapids under Fire. 2nd ed. *Chiang Mai: Southeast Asia Rivers Network*. December 2546.
- Stoett, Peter. (2548). "Mekong River Politics and Environmental Security." In *Confronting Environmental Change in East & Southeast Asia: Eco-Politics, Foreign Policy and Sustainable Development*, ed. Paul G Harris, 182. London: Earthscan.
- System Planning Division, Electricity Generating Authority of Thailand. (2553). *Thailand Power Development Plan 2553-2030 (PDP 2553)*. Accessed June 2, 2561. <http://www.scribd.com/doc/36097570/Thailand-Power-Development-Plan-PDP>.
- Tan, Sunny. (2555). "China's Mekong Diplomatic Offensive." *New Asia Republic*. 24 July 2553. Accessed May 12, 2555. <http://newasiarepublic.com/?p=19759>.
- Thailand Power Development Plan 2553-2030 (PDP 2553). *Electricity Generating Authority of Thailand*. Accessed April 15, 2561. <http://www.scribd.com/doc/36097570/Thailand-Power-Development-Plan-PDP>.
- Thai Publica. (5 เมษายน 2557). ภัยคุกคามระบบนิเวศแม่น้ำโขง ผลกระทบจากโครงการเขื่อนตอนบนในประเทศจีน. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2014/04/threats-to-rivers/>เมื่อ 20 ตุลาคม 2560.
- Thai Publica. (3 ตุลาคม 2555). การสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง (3): โครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ เปลี่ยนแม่น้ำโขง ไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2012/10/dam-on-the-mekong-river-3/><https://thaipublica.org/2014/04/threats-to-rivers/>เมื่อ 20 ตุลาคม 2560.
- The People's Republic of China in the Greater Mekong Subregion*. Asian Development Bank (ADB). Accessed July 10, 2561. <http://www.adb.org/GMS/Publications/PRCin-the-GMS.pdf>.
- UNDP. "Chapter 2 : New Dimensions of Human Security." In *Human Development Report 2537*. Accessed June 18, 2561. http://hdr.undp.org/en/media/hdr_2537_en_chap2.pdf
- Work Starts on Lancang River Power Station, *Xinhua*. January 21, 2545. Accessed July 23, 2561. http://news.xinhuanet.com/english/2545-01/21/content_246158.htm.
- Vital David. (1972). *The inequality of states*. Oxford: Clarendon Press.